

מספר 270 בנושאים מדיניים-כלכליים:

משמעות ביצוע ההתנתקות לצמיחת המשק הישראלי

הקשר בין מצב הכלכלה למצב הביטחוני הוא ישיר כפי שניתן לראות מהתנהלות התוצר בישראל מראשית ימיה של המדינה. ניתן לפרק את הקשר הזה למספר רכיבים כדלקמן:

- ההשקעות בענפי המשק: בלי ציפייה לשיפור במצב הביטחוני-כלכלי בעתיד אין סיבה להרחיב את אמצעי הייצור או לבנות מפעלים חדשים. הסיכון לא מצדיק את ההשקעה.
- הצריכה הפרטית: פגיעה בביטחון האישי ופסימיות לגבי העתיד גורמים לעלייה במספר המובטלים, לשחיקת שכר ולצמצום בצריכה הפרטית.
- השקעות בבנייה: משקי הבית דוחים החלטה לרכישת דירה חדשה עקב אי הוודאות לגבי העתיד. אין הצדקה להגדיל את החוב האישי כאשר העתיד הכלכלי עלול להיות גרוע יותר.
- הצריכה הציבורית: אומנם ברור שתקציב הביטחון חייב לגדול כדי להתמודד עם ההרעה במצב הביטחוני והתגברות הסיכונים. לעומת זאת, עקב נפילה בהכנסות ממסים (עקב המיתון במשק) האוצר חייב לקצץ בצריכה האזרחית (שירותי רווחה, תמיכות, שכר ציבורי וכו').
- התיירות: תיירים מעדיפים מקום שקט יותר.
- יצוא סחורות: למרות שהפגיעה בסעיף זה מתונה יותר גם יצואנים נפגעים מעלייה ברמת האלימות באזור. זרים מעדיפים לקנות סחורות ממקום בטוח יותר. השקעות של זרים בחברות ישראליות נפגעות. משקיעים פוטנציאלים מעדיפים לא להגיע בכלל לישראל למפגשים עסקיים.
- שיעור האבטלה עולה בהתמדה. פירמות חייבות לפטר עובדים עקב הפגיעה בעסקים. גם הממשלה מגיבה בצורה דומה.

צוות ההיגוי

מר עוזי ברעם, יו"ר
ח"כ גלעד ארדן
מר הרמן בונץ
ד"ר יוסי ביילין
ח"כ איתן כבל
ח"כ אתי לבני

חברי צוות ההיגוי בעבר

יו"ר ראשון,
הנשיא חיים הרצוג ז"ל
יו"ר שני,
מר חיים י. צדוק ז"ל
ד"ר יהודה לנקרי
ח"כ מיכאל איתן
עו"ד יוסי כץ
ד"ר וינפריד וייט
ח"כ גדעון סער
ח"כ יצחק הרצוג, שר

בשיתוף:

קרן פרידריך אברט

חסות:

משה קורניק

Steering Committee

Mr. Uzi Baram Chair

Mr. Gilad Erdan, MK

Mr. Hermann Bünz

Dr. Yossi Beilin,

Mr. Eitan Kabel, MK

Ms. Eti Livni, MK

Former members of the steering committee

Former Chair,

The Late President

Chaim Herzog

Former Chair,

The Late Mr. Haim J.

Zadok

Dr. Yehuda Lankry,

Mr. Michael Eitan, MK

Adv. Yossi Katz

Dr. Winfried Veit

Mr. Gideon Saar, MK

Mr. Isaac Herzog, MK

Minister

In cooperation with:

Friedrich Ebert

Stiftung

Sponsors:

Moshe Kornik

ההשלכות על השקל, האינפלציה והריביות משמעותית יותר כתוצאה מ :

- אי וודאות מדינית המקטינה מיד את הזרמת ההון לישראל של תושבי חוץ. גם ישראלים מעדיפים להחזיק את כספם בחו"ל. התוצאה : פיחות בשקל.
- הפיחות בשקל גורר עלייה באינפלציה. כ- 30% מהפיחות לפחות מתגלגל על האינפלציה, בעיקר דרך סעיף הדיור.
- עליית אינפלציה מכתובה עליית ריבית על ידי בנק ישראל. גם הריבית לטווח ארוך עולה עקב עלייה בפרמיית הסיכון של ישראל וגידול בגירעון הממשלתי.

ישראל נמצאת בצומת דרכים. לא ברור איך 2006 תיראה מבחינה מדינית-ביטחונית. קיימות שלוש אפשרויות עיקריות :

1. ביצוע של תוכנית ההתנתקות על פי התוכנית ללא הסתבכויות, שיתוף פעולה ישראלי-פלשתיני, נכונות של שרון להמשיך בתהליך המדיני, התחזקות מעמדו של אבו מאזן, והמשך רגיעה ביטחונית. בתסריט זה אין סיבה להקדמת הבחירות.

ההשלכות הכלכליות: השקעות מחו"ל מתעצמות, התיירות ממשיכה לגדול בהתמדה, נמשך השיפור בביקושים המקומיים ובשוק העבודה וענף הבנייה מתאושש. הגירעון התקציבי קטן עקב זינוק בהכנסות ממסים. כתוצאה כך, האוצר יוזם מהלך נוסף להורדת מסים, ומגדיל תקציבים להשקעות ותמיכות לשכבות החלשות. חברות הדירוג בעולם משפרות את מעמדה של מדינת ישראל ל- positive watch (שלב ראשון לפני העלאת הדירוג ממש). שע"ח מתחזק, האינפלציה נשארת מתונה עקב התחזקות המטבע, אך במקביל עלייה בביקושים מעלה מעט את סביבת האינפלציה לרמה של 2.4%, שנמצאת עדיין בתוך יעד האינפלציה של הממשלה : 1%-3%. בנק ישראל שומר על ריבית בסיסית נמוכה. ירידה בפרמיית הסיכון של ישראל תורמת לירידה בתשואות הארוכות.

2. ביצוע תוכנית ההתנתקות ללא המשך בתהליך המדיני. מעמדו של אבו מאזן נחלש, כוחו של החמאס מתחזק, רמת האלימות באזור עולה מעט (יותר ניסיונות למעשי טרור, איומים להפסקת ההודנה וכו'), מפלגת העבודה עוזבת את הממשלה ומתקיימות בחירות בראשית השנה.

3. עקב התגברות ההתנגדות להתנתקות ואולי קושי בפינוי יישובים, תוכנית ההתנתקות נדחית לאחר הבחירות. למעשה, תסריט שלוש דומה לתסריט השני מבחינה ביטחונית וכלכלית. יחד עם זאת, מעמדה של ישראל נפגע יותר בעיני המשקיעים הזרים והעולם.

התייחסנו לתסריט 2 ותסריט 3 בתור תסריט זהה בניתוח ההשלכות הכלכליות: עלייה מסוימת ברמת הטרור (לא חזרה לרמה של 2002 עקב השלמת גדר ההפרדה, אך רמה גבוהה מזו של 2004) והתגברות הקסאמים פוגעים בתיירות, בהשקעות, באווירה הכללית במשק, ובצריכה הפרטית. שיעור האבטלה עולה והגירעון הממשלתי יתרחב. תקציב הביטחון גדל וההוצאה הממשלתית גדלה ביותר מ-1% כפי שקבעה הממשלה. בשנת בחירות אין אפשרות של ממש לקצץ את התקציב. יציאת הון מביאה לפיחות בשקל, עלייה באינפלציה ולהעלאת ריבית.

בעבודה זו הוחלט להתעלם מתסריטים קיצוניים יותר כגון חידוש האינתיפאדה במתכונת של 2002, או ניסיון לפגוע בראש הממשלה או במקומות הקדושים לאסלאם. התדרדרות של ממש ביציבות האזור תחזיר את ישראל לצמיחה שלילית (כזכור הצמיחה לנפש ירדה ב- 7% במצטבר בשנים 2002-2003), להרעה של ממש במעמדה של ישראל, ולסכנה אמיתית למשבר פיננסי בסגנון יולי 2002 (פיחות חד מאד בשקל, עלייה של 4.5% בריבית הבסיסית הורדת דירוג של ישראל וכו').

תחזית כלכלית לשנת 2006:

אינדיקטור כלכלי	המשך תהליך מדיני	קיפאון והקדמת בחירות
צמיחה	4.5	2.7
צריכה הפרטית	5.5	2.5
צריכה ציבורית	1.0	2.5
השקעות בנכסים קבועים	6.0	- 1.0
יצוא סחורות ושירותים	6.5	2.0
יבוא	5.0	2.5
הגירעון בחשבון השוטף (% תוצר)	1.5 - (עודף)	0.5 (גירעון)
גירעון הממשלה (ב-% תוצר)	2.0	4.0
שיעור האבטלה (% מכוח עבודה אזרחי)	8.0	9.5
שע"ח שקל/US\$ סוף שנה	4.4	4.8
אינפלציה (% בממוצע שנתי)	2.4	3.2
ריבית בנק ישראל ב-%	3.5	5.0
ריבית ארוכה צמודה ב-%	3.7	4.5